

**Archiwum Akt Nowych w Warszawie, zespół: Konsulat RP w Kwidzynie, jednostka:[Duszpasterstwo polskie w Prusach, głównie sprawy księży i nabożeństw polskich.Korespondencja, raporty konsulatu, wycinki prasowe], sygn. 478/50, k. 22-23.**



**INSTYTUT PÓŁNOCNY**

im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie



ARCHIWUM  
PAŃSTWOWE  
W OLSZTYNIE

Konsulat

Rzeczypospolitej Polskiej

w Pile

Tpf.12/527/30

w spr. mianowania prałata Kallera  
biskupem warmińskim

rozdzielnik:

M.S.Z. Wydział K.I. w Warszawie  
Poselstwo Polskie w Berlinie

O d p i s

Piła dnia 4 września 1930

P o n f a n e

Do  
Ministerstwa Spraw Zagranicznych  
Departament Konsularny  
Wydział P.II.  
w Warszawie

Donoszę, że ostatnio zaszły w stosunkach hierarchji Kościoła Katolickiego na Pograniczu poważne zmiany.

Przedewszystkiem z dniem 31.VIII.1930 została aktywowana w Pile Praelatura nullius na miejsce dotychczasowej Administratury Apostolskiej a to, na skutek podpisanego w dniu 13.VIII.1929 pomiędzy Stolicą Apostolską a Prusami Konkordatu, o którym w roku ubiegłym wyczerpująco raportowałem w Nr. 92 z 1.IX.1920 "Amtliche Bekanntmachungen der Apostolischen Administratur" pod poz. 955 jest ogłoszony dekret Nuncjusza Apostolskiego w Berlinie z 31.VIII.1930 Nr.765/XVI jako wykonawcy Konkordatu o przemianowaniu Administratury na Praelaturę nullius. Tem samem zniknęły ostatnie ślady formalne dawnej łączności Pogranicza z Archidiecezją Gnieźnieńsko-Poznańską i diecezją Chełmińską.

Dotychczasowy Administrator Apostolski prałat ks.Maksymiljan Kaller nie zostaje jednak w Pile w charakterze Prałata nullius, gdyż dzisiaj nadeszła wiadomość, iż został mianowany biskupem warmińskim na miejsce opróżnione przez zgod biskupa Bludau. Kto przyjdzie na jego miejsce, nie jest jeszcze wiadomem.-

Przeniesienie z Pogranicza prałata Kallera jest z punktu widzenia interesów polskich o tyle bez znaczenia, że każdy, który na jego miejsce przyjdzie, nie będzie dla Polaków lepszym, jeżeli nie gorszym.

Stosunki prałata Kallera z Polakami na Pograniczu były możliwie złe. Wszystkie zarządzenia, których ostrze kierowało się przeciwko Polakom zostały w Administraturze Apostolskiej Piły wydane za jego rządów. Wystarczy przypomnąć zarządzenie skierowane przeciwko księżom polskim ./. .



9  
polegające na zakazie przenawiania w jakiejkolwiek formie poza obrębem własnej parafji, w rezultacie czego akoja księty polakich została w 99 %-tach sparaliżowaną. Skasowanie nabożeństw polskich w Pile w r. 1928 i przywrócenie dopiero pod naciskiem Kurji Biskupiej na skutek masowej skargi Polaków z Piły, zakaz wydany w roku ubiegłym używania w obrzędach kościelnych i w kościele barw biało czerwonych, systematyczne umniejszanie liczby nabożeństw polskich i przymusowe narzucanie niemieckich tam, gdzie ilość Niemców jest znikomą.-

Również i na polu politycznem prałat Kaller w sposób nielicujący zupełnie z godnością Pasterza djewezji mieszanej, angażował się, że wystarczy przypomnąć jego ostre przeciwko Polakom w tonie szyderczym wypowiedziane przemówienie w listopadzie 1929r. na zjeździe Augustinns-verein we Wrocławiu. Jeszcze przed paroma dniami na zwyczajnym wiecu przedwyborczym w Pile wystąpił w charakterze mówcy agitacyjnego, wzywając do głosowania na partję polityczną centrum. Wywołało to wśród Polaków ogromne rozgoryczenie, gdyż w tut. warunkach oznaczało zdecydowane bez obsłonek zwrócenie się prałata Kallera przeciwko drugiej katolickiej partji na Pograniczu, jaką jest polsko-katolicka partja ludowa.

Jedyną może korzyścią dla Polaków ze zniknięcia z tut. terenu prałata Kallera będzie chyba to, że przyjdzie nowy człowiek nie obciążony smutną spuścizną i który może w pierwszym okresie zanim zorientuje się w stosunkach nie będzie występował przeciwko Polakom.- Bo, że nie będzie lepszym, to niema się co żuździć.-

K o n s u l R.P.

ARCHIWUM  
PAŃSTWOWE  
W OLSZTYNIE

/-/ Dr. Kazimierz Szwarzenberg Czerny

Ministerstw Spraw Zagranicznych

Departament Konsularny

Wydział K.I.

w W a r s z a w i e

do wiadomości.

K o n s u l  
/-/ Dr. K. Szwarzenberg Czerny